

σκαλισμού. Τὰ βρωμοσκάνταλα τοῦ γυμναστήριου «δό Λειτος» καὶ τῆς Ἀμπέτειας Σχολῆς εἶναι κρυφά παιδιά τοῦ δασκάλου αὐτούνοι.

Τὸν θαυμάζει κανεὶς στὴν τέχνη του.

Μα τ' ἀφίνω γιατὶ πολὺ μὲ τραβήξεν δὲ τύπος. Καθὼς εἴπαμε μ' ὅλα τὰ λάθια μου κι' ὅλες τὶς παραλειψες πάντα θὰ καταλάβετε τὸ τι εἰδούς καθορίζεται εἰν' αὐτὸς δὲ γκαζτενέκες. Πῶς μπορεῖ λοιπὸν νὰ καρτεράει κανεὶς τὴν καλητέρεψη; Ἀπὸ ποὺ νὰ μᾶς ἔρθει αὐτὴ ἡ θεά; Πιστεῖς κανεὶς μας στὰ μεταμορφωτικὰ θάμματα; Ἀπὸ ποὺ, θέ μου, χπὸ ΠΙΟΥ;

ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΣ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ «ΓΥΦΤΟΣ»

ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Ἄς μὴν τρομάζῃ ἡ ἀναγνώστης μας. Δεὶ θὰ μιλήσωμε γιὰ τοὺς Γύφτους, τοὺς Ἀτσιγγάνους, ὅπως τοὺς λέγουν ἄλλοι.

Ἐδῶ δὲ λόγος μας εἶναι γιὰ μιὰ παράξενη συνθετική πούχουνε στὸ Μωρίκ, στὴ γωριὰ τῆς Ζαχάρως.

Οταν ἔνα παιδί ἀρρωστήσῃ ἀπὸ σεληνιασμό, οἱ γονιοὶ καὶ οἱ ἀδειοὶ τὸ ξεγράφουν. «Δὲν εἶνε δικό μας παιδί. Οι Γύφτοι, μᾶς τέρρονταν. Γύφτος εἶνε».

Ἀπὸ τότε τὸ παιδί δὲν τὸ φωνάζουν μὲ τὸ ἀληθινὸν ὄνομά του, παρὰ μὲ τὸ φεύτικο «Γύφτος».

Τὸ παιδί μεγαλώνει, ἡ ἀρρώστια πολλὲς φορὲς τὸ ἀφίνει, καὶ μόνο τὸ ὄνομα Γύφτος δὲ ζεκολλᾷ ἀπὸ πάνω του.

Ταλαιπωρεῖ ἀθρωπε! Μήν εἰμπορῶντας νὰ ρήξῃς κάτω τὸ φερέρο θερίο ποὺ ἀφρίζει μέσ' στοὺ παιδιοὺ σου τὸ στόμα, προτιμᾶς νὰ παιξῃς μιὰ χνοστή, ἀν καὶ ἀνέβοδη κωμῳδία! Σ' ἐγέλασεν ἡ μαντραγούρα(1) ὡς τώρα, σ' ἐγέλασεν τὸ βρωμούχο καλί, σ' ἐγέλασεν δὲ ἀμυλονιτρίτης, τώρα παρουσιάζεται ἄλλο βοτάνη, ἡ σαρεμπρίνη. «Ισως αὐτὴν τὴ φορὰ δὲ σεληνιασμὸς ξεγραφτῇ ἀπ' τὶς φοβερὲς τὶς ἀρρωστιες, ίσως πάψῃ γιὰ πάντα νὰ παρασταίνεται ἡ θλιβερὴ κωμῳδία τοῦ «Γύφτου».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΠΟΥΛΑΚΗΣ

Πιατρός.

1) Μαντραγούρα παλιά Βλληνικὰ Εύθελλεια. Λατινικά Belladona.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΝΕΑ ΕΡΓΑ

Τὸ θέατρο τοῦ Μαίτερλιγκ— «Ο Παρείσακτος».

Εἶπανε καὶ τὸ Μαίτερλιγκ συβολιστή, ἀκατανόητο, τρελλό. Κι' δῆμος δὲ Βέλγος ποιητὴς δὲν ἔχει στὰ ἔργα του οὔτε ἔχος φιλοσοφίας ἀπὸ κείνη ποὺ δένει τὸ νοῦ μὲ τὶς διάφορες θεωρίες, καὶ πλανάει σκοτισμένη τὴ σκέψη, στὰ μονοπάτια τῶν κοινωνικῶν λογισμῶν. Ή τεχνοτροπία του εἶναι παιδί κι' αὐτὴ τῆς ξεχωριστῆς ψυχῆς του, καὶ καταντάει φυσικὰ ἀποκρουστικὴ γιὰ τὸν πολὺ κόσμο ποὺ δὲν εἶναι στὴ φύση του νὰ μπῇ στὸν κύκλο τῆς αἰστητικῆς καὶ τῆς τέχνης τοῦ συγγράφεα, καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στὸν δρμητικὸ δρόμο του. Τὸ ἔργο τοῦ Μαίτερλιγκ δὲν εἶναι ἀπὸ κείνα ποὺ μιλάνε στὸ νοῦ καὶ ζητᾶν

μόνο τὴ δύναμη, καὶ τὴ βαθύτητα τῆς σκέψης γιὰ νὰ φωτιστοῦνε τὸ ἔργο του μιλάσι στὴν ψυχὴ μὲ τὴ λεπτότητα ποὺ ἔχει στὴν ποιητικὴ ἀντίληψη μερικῶν πραμάτων. «Ισως ἡ ποίησή του ἀξέσι μόνο γιὰ ὅσους βλέπουν τὴ ζωὴ μ' ἄλλο μάτι, αἰστάνουνται καποὶσα σεβασμὸ καὶ φέρο πρὸς τὴ Μοίρα, κι' ἔχουν βαθειὰ μέσα τους τὴν αἰστησην τῆς γύρω Ζήσης, γιὰ ὅσους δλόκληρος μυστικὸς κόσμος ζῇ μέσ' τὴ ψυχὴ τους!

*

Φανταστήτε πῶς βρίσκεται κανεὶς σ' ἓνα ἔργο σπίτι καταμεσῆς μεγάλου δάσου. Γύρω τριγύρω θεόρατα δέντρα τὸν ζώνουν. Είναι μονάχος καὶ στεναχωρίστηκι, ἀνοίγει τὸ παράθυρο καὶ καθετεῖ συλλογισμένος. Τὸ ήλιοβασίλεμα ἀπλώνει μέσα στὶς κάμαρος μεγάλες σκιές. «Ολλα τὰ πράματα γύρω ἀρχίζουν νὰ σκοτεινιάζουν. Είναι μικρὸ ποταμάκι σιγοκυλάει παρακάπτου μουρμουρίζοντας. Πέρα ἀπὸ μακρινὰ ὑποστατικὰ ἀκούγονταις κάθε τόσο γαυγίσματα σκύλλων. Υστερεῖ βαθειὰ ἡσυχία καὶ πάλι... Προβαίνει ἀργά τὸ βράδυ. Ποῦ καὶ ποῦ σ' ἀπόμακρα πομενικὰ σπιτάκια ἀνάβουνται; ἔνα μὲ τέλλο τὰ νυχτερινὰ φῶτα. Στὸν οὐρανὸν ἀρχίζουν νὰ φέγγουνε τὸ ζετρα. Ενας διαβάτης περνάει πέρα. Τὸν ἀκολουθεῖ μὲ τὸ μάτι ἵσαψε ποὺ χάνεται γιακρού πίσω ἀπὸ κάτι δέντρα.

*

Στὸ μονιασμένο αὐτὸν χνθρωπο χῆλις σκέψες θὰ γεννηθοῦν τότε μὲ μιᾶς στὸ νοῦ του. Σιγὰ σιγὰ θ' ἀρχίσουν νὰ ξαναγυρίζουν στὴν ψυχὴ του γλυκύτατες θύμησες, παλιὲς ἔχασμενες ἀγάπες, ὠραίες στιγμὲς ποὺ πέρασαν. «Ἄξαρνα κάτι; θὰ δαγκώσῃ ἀπότομα τὴν καρδιά του. Θὰ θυμήθη τίποτα τραγικό!» Αν ἔχασε στὴ ζωὴ του πολυαγαπημένο του πρωσπό εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ τοῦ ἔρθῃ στὸ νοῦ του, καὶ νὰ μὴ ξανχαιστανθῇ τὴν πρώτη του λύπη ὅχι πιὰ μὲ τὴν παλιά της δύναμη, μὲ τὸν ἐλαφρότατη τώρα πνοὴ μελαγχολίας. Ήστερη πάλι θὰ φύγουνε οἱ μαῦρες συλλογὲς καὶ θὰ πεταξῇ ἡ ψυχὴ του σὲ καμμιά παληὰ του ἡγκαπτητικὰ, ἔχειναι γέρος θὰ γυρίσῃ στὰ νεανικά του χρόνια, δὲν εἶναι νέος στὰ παιδικά του, κι' ἂν εἶναι παιδί θὰ θυμηθῇ ίσως κανὰ ξανθὸ μωρούδελι ποὺ ἐπικῆε μαζὶ του τὶς κούκλες σὲν εἴτανε ἀκόμη βρέφος. Κι' ὅταν πιὰ νυχτώσει, κι' ὅλα τριγύρω σωπάσουν θὰ φοβηθῇ μοναχὸς του, η ἴδια τοῦ θανάτου θαρρῇ ἐπίμονα νὰ καθητοῦ σὲ μαῦρος κόρακας στὴν ψυχὴ του ἀνοίγοντας τὰ φτερά του γιὰ νὰ σκεπάσῃ καὶ νὰ εβίσῃ κάθε ἄλλη σκέψη. Θὰ κλείσῃ τὸ παράθυρο γιὰ νὰ κοιμηθῇ κι' θύμως δὲ θὰ μπορέσει. Ο παραμικόστερος κρότος θὰ τὸν τρομάξῃ. Τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλλων ποὺ πόλιν ίσως τὸν φχαριστοῦσαν θὰ τὸν ταραξουν. Αν σηκωθῇ ἔξαφρα ἀλλαφρός ἀγέρας κι' ἀρχίσουν νὰ σιγοψιθυρίζουν τὰ φύλλα τῶν δέντρων, θ' ἀφιγκραστῇ γ' ἀκούση νομίζοντας πῶς κάτι λένε μεταξὺ τους γι' αὐτὸν, γι' αὐτὸν πάντοτε. Ίδεις πολλὲς, ἀλλόκοτες, περίεργες, ζωντανεμένες σὲ χιλιάδες μορφές, σχήματα τρόπους, χρώματα, θὰ παρουσιαστοῦνε μπροστά του, «Ολος δὲ ισωτερικὸς κόσμος διέπυντος πιὰ καὶ χορεύει γύρω του δαιμονικὸ χορό.

*

Μιὰ τέτοια πνοὴ αἰστημάτων καὶ συγκινήσεων εἶναι τὸ θέατρο τοῦ Μαίτερλιγκ. Η ἀκούγοντας ἔργο του μπορεῖς νὰ μείνης μὲ τὴν ίδια περίεργη ἀντύπωση ποὺ σου δίνει κι' ἡ βαθειὰ αἰστηση τῆς Φύσης. Οι ρεμβασμοὶ οἱ μυστικότατοι τῆς ψυχῆς εἶναι πολ-

λές φορὲς τόσο ἀληθινὴς ζωντανεμένοι ποὺ νομίζεις κανεὶς πῶς δύσα κινούνται καὶ λέγονται στὴ σκηνὴ εἶναι ἀπ' τὴν ίδια κρυπτοῦ του παρμίνα. Δυνατὴ προσπάθεια λειπόνει νὰ κινηματογραφήσῃ τὸν ισωτερικὸ κόσμο ποὺ ἀσυναίστητα ζῆν μέσα μας. «Έτος εἶηγεῖται εὐκόλα πῶς ο Μαίτερλιγκ είναι ἀκατανόητος γιὰ πολὺ κόσμο. Ο Βέλγος ποιητὴς δὲν ἔχει νὰ πολλὰ πραμάτων τὴν άνθρωπο ποὺ δέντρον τὸν ουρανό, καὶ τὰ παράδοξα της, τὸν ἀφίνουν ἀσυγκίνητο καὶ ποὺ η ἀνέμη τῆς ψυχῆς του δὲν ἔχει γύρω σὲ τὶ νὰ στριφγούρησται. Γιατὶ εἰ θεατὲς η ἀναγνώστες εἶναι καίνοι ποὺ παίζουν τὸ δράμα· δι συγγράφεις μόνο φροντίζει μὲ τὴν τέχνη του νὰ τοὺς ξυπνήσῃ τὸν ισωτερικὸ τους κόσμο.

*

Κ' ἡ τεχνοτροπία του καταντᾶσι πολλὲς φορὲς παράδοξη, ἀκατανόητη. Μέσα στὰ ἔργα του καὶ τὸ πιὸ μικρὸ πρόμαχο ἔχει τὴ θέση του καὶ καμμιὰ φορὰ ἔκεινο ποὺ σ' ἓνα κοινὸ θεατὴ η ἀναγνώστη περνᾷς ἀπερατήρητο σ' ἓναν ἄλλο δίνεις ὀλόκληρη μυστικὴ ἀντύπωση. Τὰλυχτίσματα τῶν σκύλλων καὶ τῶν κοκόρων τὸ λάλημα, τῶν ἀνδριών τὸ τραγοῦδι, τὸ φτερούγισμα τῶν πουλιών, τὸ νερὸ πού κυλάει σταγαλιά στὸ ποταμάκι, οἱ ἀγέρας ποὺ σηκώνεται ἔξαφρα, ἐδῶ τὸ σκότος ἐκεὶ τὸ φῶς, τῶν ουρανῶν τὸ τάλαρο, τὸ περιστρόμα τῶν πουλιώντας φρίκης τραγικῆς. Μ' ὅλα αὐτὰ τὰ σύνθετα ἔτοις ἀρμονικὰ δεμένα μὲ τὸ μυστικὸ ποὺ μοναχὸ διοιητὴς ζέρει, κατορθώνει νὰ τυνταράζημεσα μας τὸν οὐσιαρικὸ κόσμο. Κι' ὅπως μέσ' τὴ μαγεία τοῦ μυστήριου μιᾶς ὠραίας νύχτας νοιώθουμε παράδοξο συναίστημα καὶ ξυπνοῦνε μέσα μας εἰς κοιμησμένοις ἀντίλαθοις τῶν περασμένων, ἔτοις καὶ στὰ ἔργα του καταφέρνει νὰ μης βαῖει μέσα σ' ἓνα τέτοιο κύκλο σκέψεων κι' αἰστησεων ποὺ ὀλόκληρη νὰ ξεπεπάξεται μπροστά μας η τραγικότητα τοῦ ποιητικού καὶ τῆς ζωῆς.

*

«Απὸ τὰ δράματα του «Οι ἑρτὰ Πριγκηπέσεων» «Ἡ πριγκηπέσα Μαλένα» «Ο Παρείσακτος καὶ «Οι Τυφλοί» εἶναι καίνοι ποὺ περσότερο ταιριάζουν σ' δύσα εἴπα. Τὰ λοιπὰ ἔργα του ἄλλα εἶναι μὲ διαφορετικὴ μορφή, κι' ὅλα ἀπὸ τὴν ίδια τεχνοτροπία, μὲ μὲ διέδα πολὺ πιὸ ἀξωτερική.

*

«Η ὑπόθεση τοῦ «Παρείσακτου» ποὺ παίχτηκε τὴν περασμένη βδομάδα ἀπὸ τὸ θέατρο Οίκονόμου εἶναι αὐτή: Μέσα τὴ σάλλα ἔνας παλιοῦ πέργου σ' ἑρτημένη εἶσοχὴ εἶναι μαζωμένοι δι γέρω — παπούς — δι πατέρας — δι γαμπρός — τὰ τρίχα κορίτσια. Στὴ διπλανὴ κάμαρα βαρεῖται ἀρρωστητή εἶναι η ἄλλη κόρη. Σ' διλῶν τὰ πρόσωπα εἶναι ζουγγραφιστὴ η ἀγωνία τῆς ἀνησυχίας. Περσό

